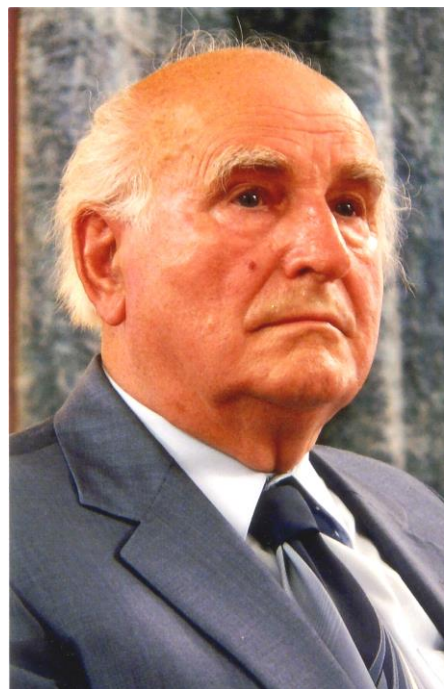

DR. KOVÁCS FERENC

1921–2015

Dr. Kovács Ferenc az Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, az MTA Agrártudományok Osztályának egykori elnöke, állami díjas, a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje a csillaggal kitüntetés birtokosa, az Állatorvostudományi Egyetem 12 éven keresztül rektora, a Kaposvári Egyetem Állattenyésztési tudományok Doktori Iskola Tanácsának örökös, tiszteletbeli elnöke, az állathigiénia tudományterület megteremtője, a Nemzetközi Állathigiéniai Társaság megalapítója és tiszteletbeli elnöke, a német nyelvű állatorvosképzés megindítója, a Bécsi, a budapesti Állatorvostudományi Egyetemnek, a Hannoveri és a Kassai Állatorvosi Főiskolának, valamint a Pannon Agrártudományi és a Nyugat-magyarországi Egyetemnek *Doctor Honoris Causa* professzora...

ÉLETÚTJA

Kovács Ferenc 1921. november 28-án született Somogyszentpálon földműves családban. Az elemi iskola hat osztályát szülőfalujában kitűnő eredménnyel végezte. Ennek ellenére a nehéz körülmények között élő szülők egyetlen gyermekük részére a gazdálkodás útját jelölték ki.

Középiskolai tanulmányai közül a polgári négy osztályát katonaviseltként és a munka mellett, magánúton Marcaliban a Magyar Állami Polgári Fiúiskolában, a gimnázium négy felső osztályát pedig Sümegen, a Kisfaludy Sándor Gimnáziumban végezte. Mindkettőt jeles eredménnyel és jeles érettségivel.

1948-ban nyert felvételt a Magyar Agrártudományi Egyetem Állatorvostudományi Karára, ahol 1952-ben jeles minősítésű oklevelet szerzett.

ÁLLATORVOS-TUDOMÁNYI MUNKÁSSÁGA

Mócsy professzor meghívására munkáját a *Belgyógyászati Tanszék és Klinikán* kezdte, amely olyan szellemi műhely, tudományos iskola volt számára, ahol a kutatómunkát és az állatorvosi gyakorlatot az *egyetemi oktatáson* belül ötvözték és világviszonylatban is magas szintre emelték.

Egy évtizeden át (1952–1961) gyakorlatokat vezetett, a nagyállat betegek órákon történő bemutatását készítette elő, és beldiagnosztikai témakörökből előadásokat tartott. Az órákon bemutatásra kerülő betegek „előkészítése” nagy feladat volt, hogy kielégítse *Mócsy* professzor kristálytiszta logikáját és meg lehessen válaszolni a felmerülő — sokszor meglepő — kérdéseket is. A belgyógyászatot tanítani és megtanulni igazán a bemutatókon keresztül lehetett. A szavatossági esetekhez kötődő előadások és betegbemutatók különösen izgalmasak és tanulságosak voltak.

Kutatómunkája is a Klinikán indult el. Érdeklődési körébe tartozott a gazdasági haszonállatok keringési, légzőszervi és emésztőszervi betegségeinek diagnosztikája és gyógykezelése. Munkatársaival elsőként végeztek EKG-s vizsgálatokat lovakon, és több újszerű kazuisztikai közleményt is megjelentettek. A nagyüzemi állattartás kiforrotlanságához kapcsolódó, tömegesen jelentkező multifaktoriális betegségek oktanának megismerése, diagnosztikája és a megelőzés lehetősége különösen lekötötte érdeklődését.

A belgyógyászaton végzett munka közül kiemelkedik az az eljárás, amelyet a háziállatok májmételykórjának gyógykezelésére dolgozott ki. Kutatófejlesztő munkájának eredménye a „Distocain ad. us. vet.” nevű gyógyszerkészítmény, melyre a Találmányi Hivatal 1959-ben szabadalmat adott, és amelyet a Nemzetközi Állategészségügyi Hivatal javaslatára számos országban is használtak. A nemzetközi szabadalmi eljárást *Kotlán Sándor* akadémikus, a Madridi XVI. Világkongresszuson ismertette, mely iránt különösen a fejlődő országokban mutatkozott nagy érdeklődés. A hatékonyság bizonyítása mellett megvizsgálta a hatóanyag összes lehetséges mellékhatását és élelmezés-egészségügyi vonatkozását is. Belgyógyászati témakörökből, 1954 és 1961 között 36 tudományos közleménye jelent meg.

Pályafutása a Belgyógyászati Tanszéken 1961-ben véget ért, munkáját *Mócsy* professzor 1958-ban következőképpen értékelte: „*Mint szakembert gyors felfogóképesség, határozottság, céltudatosság, kiváló szorgalom és munkabírási, valamint szakmájának szeretete jellemzik. (...) Az átlagot meghaladó szellemi képességeit hűen tükrözik tanulmányi eredményei is. (...) Egyike lett a legjobb fiatal szakembereinknek, akit az egész állatorvosi kar nemcsak hogy jól ismer, de becsül és nagyra tart.*” Majd jellemzését így fejezi be: „*Kovács Ferenc a fiatal generációnak egyik legtöbbet ígérő és legtöbb reménységre jogosító tagja*”.

AZ ÁLLATHIGIÉNIAI TANSZÉK LÉTREHOZÁSA

Az Állatorvostudományi Főiskola tanácsa 1961-ben úgy határozott, hogy a Belgyógyászati Tanszék és Klinika keretében „Állathigiéniai Csoportot” hoz

létre, és egyetemi docensi kinevezéssel Kovács Ferencet bízta meg ennek a vezetésével. A Földművelésügyi Miniszter 15/1962/Mg. É. 14. sz. utasítása döntött arról, hogy: „*A Belgyógyászati Tanszék keretéből az Állathigiéniai Csoportot kiválik, és mint önálló Állathigiéniai Tanszék folytatja működését*”. A Tanszék vezetésére az Egyetemi Tanács javaslata alapján tanszékvezetői, majd 1964-ben tanszékvezető egyetemi tanári kinevezést kapott. Egyetemi tanári kinevezés előterjesztését *Kotlán Sándor* akadémikus és *Márkus József* professzor készítették el, melyben az alábbiak olvashatók: „*Dr. Kovács Ferenc már főiskolai tanulmányai alatt általános műveltségével, szorgalmával és kiváló tanulmányi eredményeivel tűnt ki. Amióta pedig intézményünk tagja, ezek a jó tulajdonságai még tovább fejlődtek. Nemcsak kiváló és lelkiismeretes oktató, hanem komoly kutatói vénája is van. Német nyelvben szóban és írásban egyaránt jártas. Általános emberi tulajdonságai megnyerők, szociális érzéke magasan fejlett. Mint oktatót a tanítványok és kartársak egyaránt szeretik és becsülik. Személye garancia arra, hogy az állathigiénia jól fogják oktatni*” (Egyetemi Tanács 1964. évi május havi ülése).

A Csoport és a Tanszék igen szerény keretek között kezdte meg munkáját, *Mócsy János* professzor kedélyesen egy székre ültette, mondván: „*Feri, itt a tanszéked*”. A feladat nehéz volt, többek között azért is, mert környezet-életlen kutatásokon alapuló szakanyag — amelyre építkezni lehetett volna — akkor még nem állt rendelkezésre. Amit az új tanszéken az alapítást követő három évtizedben elvégeztek, *az kitűnő munkatársi, áldozatos és családi légkörben végzett munkával volt csak lehetséges.*

Az állathigiénia *multidiszciplináris* tudomány, amely a környezetnek a mezőgazdasági haszonállatok egészségére és termelésére, valamint az állattartásnak a környezetre gyakorolt hatásával foglalkozik. Minthogy az állatállomány genetikailag determinált teljesítménye folyamatosan nő, a realizálódását meghatározó termelési környezetnek is dinamikusan változnia kell. A tananyag modern oktatása ezért folyamatos és egzakt kutatómunkát, valamint a nemzetközi tudományos eredmények folyamatos szintézisét igényelte. Ehhez a különböző tudományterületet képviselő (állatorvos, agrármérnök, vegyészmérnök, biológus) szakemberekre volt szükség.

Kovács Ferenc a tudományterület legújabb ismereteinek megszerzése céljából 1964-ben és 1966-ban 5 hónapot töltött Münchenben az Állatorvosi Fakultás Állathigiéniai Tanszékén. Ott ismerte meg a szabályozható, klimatizált környezet kínálati lehetőségeket. Tapasztalatai alapján 1968-ban, Közép-Európában elsőként hozták létre a klímalaboratóriumot három istállóval. Később 1972–1973-ban a nagy beruházások keretében még hat klimatizált istállóval gazdagodtak. Az itt folyó egzakt vizsgálatok eredményeinek gyakorlati kontrolljával alapozták meg és gazdagították folyamatosan a modern környezet-életlen oktatás tananyagát, melyre a graduális és posztgraduális képzésben egyaránt óriási érdeklődés mutatkozott.

1966-ban *Mócsy János* akadémikus, az MTA Agrártudományok Osztálya titkárának és *Manninger Rezső* akadémikus, az MTA alelnökének javaslatára a tanszéken „Akadémiai Kutatócsoport” jött létre, melynek keretében igen hatékony szellemi erővel (négy kutató, 3 laboráns) gazdagodtak, és az MTA részéről is komoly anyagi támogatásban részesültek.

A kiváló kollektíva munkájának eredményeként az Állathigiéniai Tanszék a megalakulását követő egy évtized múlva az egyetem egyik legpotensebb oktató- és kutatóbázisává fejlődött. A tárgyat heti 4 elméleti és 2 gyakorlati óra keretében oktatták. Az egzakt vizsgálatokon és az eredmények gyakorlati kontrollján alapuló tananyag nemzetközileg is elismert szintre emelkedett, az egyetem tanácsa a tárgyat államvizsga szintre emelte. A hallgatóság gyakorlati oktatását kiváló nagyüzemekben állathigiénikus szakállatorvosok bevonásával végezték. A gyakorlati oktatáshoz a tanszék saját mikrobusszal, az üzemekben elvégezhető egyszerű vizsgálatokhoz pedig furgon gépkocsi átalakításával „mozgólaboratóriummal” rendelkezett.

A jegyzetekben érlelődő (1966–1969) tan- és ismeretanyag alapján 1975-ben megjelent az első *Állathigiénia* c. tankönyve, melyet két bővített kiadás (1980 és 1990) követett, melyek *nívódíjban* részesültek. A könyveket a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium valamennyi agrár-felsőoktatási intézményben tankönyvként engedélyezte.

A graduális és a posztgraduális képzés során szoros együttműködést alakítottak ki az állatorvosok, az agrármérnökök és az orvosok között.

A szakállatorvos-képzés keretében két turnusban 130 állathigiénikus szakállatorvost képeztek. Meghívásra Kovács Ferenc rendszeresen részt vett az agrármérnöki graduális és posztgraduális képzésében is. Minthogy a tudományterület gyakorlati alkalmazása nem nélkülözheti az állatorvosok és az agárszakemberek együttműködését, elérte, hogy az agrár-felsőoktatási intézményekben az állathigiénéiát külön tárgyként állatorvosok oktassák. Kezdeményezésére a megyei állat-egészségügyi állomásokon állathigiénikus szakorvosi állások létesültek, amelyek koordinálását a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztériumban külön szakállatorvos előadó végezte. Két évtized alatt olyan tudományos iskola fejlődött ki, amely az egész országot behálózta. Az iskola munkája is nagyban hozzájárult a szakosult és integrált állatitermék-termelés hazai eredményéhez, amelyet a Nyugat-Európai társintézmények vezetői is nagy érdeklődéssel tanulmányoztak.

ÚJ TUDOMÁNYÁG MEGTEREMTÉSE

Az Állathigiéniai Tanszékre történő kinevezését követően Kovács Ferenc kutatómunkája a környezeti hatások, a termelési eredmények és a tartással összefüggő, tömegesen jelentkező multifaktoriális betegségek ok-okozati összefüggéseinek feltárására, a környezetdiagnosztika fejlesztésére és a nagyüzemi állattartás, környezetszennyező hatásainak megismerésére irányult. Ezek megismerését segítette a Közép-Európában elsőként kialakított és

egyedülálló „Klímalaboratórium-komplexum”, amelyben munkatársaival megteremtették az egzakt kísérleti munka feltételeit. Itt adódott lehetőség az egyes állatfajok optimális termelési környezetének megismerésére az élettani igényektől eltérő klímahatások és a termelési eredmények, valamint a környezeti hatások és egyes feltételes patogén kórokozók betegséget előidéző kapcsolatának egzakt vizsgálatára. A tanszék kutatómunkája az MTA Elnöksége által kiemelt „Nagyüzemi állattartás állategészségügyi feltételei” c. kutatási feladathoz tartozott.

Kísérleteik eredményeként mutattak rá a nagyüzemi sertéstartásban a termelést akadályozó tényezőkre, így különösen a környezet és a különféle tömegesen jelentkező betegségek kapcsolatára. Feltárták az anyakocák vemhesség alatti takarmányozása és az újszülött malacok biológiai értéke, a malacnevelés eredménye és a gazdaságos hizlalás összefüggéseit. Több összefüggésben mutattak rá a zárt rendszerű épületek klímája, a termelés és az egyes tömegesen jelentkező betegségek kapcsolatára. Ezek a vizsgálatok segítettek az újszülött és fiatal borjak, valamint a nagyüzemi nyúlállományok egészségére ható környezeti tényezők egészségkárosító hatásának jobb megismerését. Vizsgálataik eredményei alapjául szolgáltak a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium által kiadott „Nagyüzemi állattartás egészségügyi irányelvei és technológiája” c. anyagok kiadásához, melyek rendszerbe foglalták a tennivalókat. A sokirányú vizsgálatok eredményei a modern, intenzív állattermék-termelés tananyagának folyamatos fejlesztését is szolgálták.

A hígtrágya tulajdonságaira, fertőzőtségére, kezelésére, a felhasználás lehetőségére, a termőtalajra gyakorolt hatására vonatkozó, egzakt kísérleteken alapuló munkák nemzetközi érdeklődést váltottak ki. Ebben a témakörben az Állathigiéniai Tanszék *FAO-referensként* is működött, és eredményeiket felhasználásra ajánlották a tagországoknak is. A környezetterhelési vizsgálatok eredményei ráirányították az állatorvosok, az agrármérnökök és az orvostudomány képviselőinek figyelmét az együttműködés szükségességére.

A sokirányú kutatásokban főként a következő megállapítások értékelhetők prioritásként:

- a méhen belüli élet meghatározó időszakának a tanulmányozásával új megvilágítást kapott az állatfelnevelés fogalma;
- az elsők között határozták meg és módosították az egészség fogalmát, amely nem a klinikai megnyilvánulással, hanem a termelési mutatókkal értékelhető;
- a fehér húsertés klímaélettani igényének feltárása,
- az adaptáció kórélettani, morfológiai és ökonómiai összefüggéseinek kidolgozása;
- fiatal állatokon a környezeti terhelések, a stressz állapot és az aktív védekező mechanizmusok részösszefüggéseinek feltárása, mely hozzájárult a multifaktoriális betegségek oktanának jobb megismeréséhez és az ellenük való védekezéshez;

- bemutatták a hígtrágya mikrobiológiai és kémiai komponenseinek környezetterhelő hatását, a felhasználás FAO által is elfogadott lehetőségeit;
- a világon elsőként mutatták be a nehézfémek, a nitrátok és a mikotoxinok vertikális mozgásának dinamikáját a talaj–növény–állat–ember lánc kapcsolatában.

A NEMZETKÖZI ÁLLATHIGIÉNIAI TÁRSASÁG MEGALAPÍTÁSA

A különböző nemzetközi fórumokon elhangzott előadásaink és nemzetközi kapcsolatok személyes ápolása érlelte azt a gondolatot, hogy e tudományterület keretében is szervezett nemzetközi együttműködés jöjjön létre.

Ez testesült meg kezdeményezésére a „Nemzetközi Állathigiéniai Társaság” létrejöttében, amely 1970-ben Budapesten alakult meg, és melynek 6 éven át elnöke volt. A Társaság első kongresszusát Budapesten, 1973-ban rendezték meg a Magyar Tudományos Akadémián. A rendezvényre 22 európai országból közel 500, közülük csaknem 200 külföldi vendég érkezett. A Társaság időközben Világszövetséggé fejlődött, és mint alapítót, tiszteletbeli tagjává, a Magyar Állathigiéniai és Környezetvédelmi Társaság tiszteletbeli elnökévé, a Nemzetközi Társaság pedig 2011-ben tiszteletbeli elnökévé választotta.

VEZETŐI MUNKÁSSÁGA

Kovács Ferenc Professor Emeritus, akadémikus *26 évet dolgozott az Állatorvostudományi Egyetem vezetésében.*

1961-ben igazgatóhelyettesi kinevezést kapott és megbízták a Főiskola kutatómunkájának irányításával.

Rektorhelyettesi feladatot látott el 1961–1973 és 1978–1981 közötti időszakban. *Kutatásszervezés, kutatás irányítás* volt a feladata 1961–1968 között. Az 1962-ben kapott rektor helyettesi megbízása egybe esett az Egyetem és jogelődjeinek 175. éves évfordulójával és a Főiskola *egyetemi* rangra emelésével. Helyettesként *Sályi Gyula* rektor, akadémikus mellett vett részt a jubileumi ünnepség tudományos programjának szervezésében és végrehajtásában. Hivatali feladata volt (1962–1968) a korábban *előzményekkel még nem rendelkező* tudományos kutatómunka egyetemi szervezése, a diszciplináris, az alap- és alkalmazott kutatások irányítása, valamint a szerződéses kutatómunka szervezése. A diszciplináris kutatások, a tananyag korszerűsítését, az alkalmazott és a szerződéses kutatómunka eredményei pedig az állattenyésztés szakosodó termelésének fejlesztését szolgálták. Hatéves koordinációs munka eredményeként gazdagodott az intézmény műszerparkja, erősödött szellemi bázisa és a külföldi intézményekkel — kezdetben főként a KGST országokkal — kezdődtek meg közös kutatások.

A posztgraduális képzést 1968–1973 között szervezte és irányította. A tanfolyamos továbbképzés, de különösen a szakállatorvos-képzés ugyancsak újszerű, *előzményekkel nem rendelkező* feladatot jelentett. A szakállatorvos-

képzést a termelés szakosodása tette szükségessé. A sürgető igények miatt először vizsgához kötött, bentlakásos 3 hetes tanfolyamokat szerveztek. A szakállatorvos-képzést 1970-ben kezdték el. A posztgraduális képzés tematikáját több külföldi (köztük nyugati) egyetem tanulmányozta és elveit átvette. A posztgraduális képzés iránt folyamatosan növekvő igényt szolgálóan „Továbbképzési Csoport”-ot hoztak létre, amely *Lami Gyula* professzor vezetésével végzett elismerést érdemlő munkát.

A nemzetközi kapcsolatok szervezését és irányítását végezte a 1978–1981 közötti időszakban. A nemzetközi kapcsolatok alapjául az államok-, a minisztériumok- és a társintézmények közötti kulturális, tudományos és műszaki együttműködési megállapodások, valamint a hasonló témakörben dolgozó kutatók személyes kapcsolata szolgált. A KGST-tagországok társintézményeivel való kapcsolat ebben az időszakban már tradicionálisan az oktatók-kutatók-hallgatók cseréjében, közös kutatások és tudományos rendezvények szervezésében nyilvánult meg. A szerződéseken alapuló együttműködésben az oktatók-kutatók-hallgatók külföldi munkája és gyakorlata a viszonyosság elvén alapult, és devizamentes pénzügyi elszámolással történt. Az együttműködés és a személyre szóló meghívás alapján az oktatók és a kutatók számos európai országban vettek részt nemzetközi tudományos konferenciákon, kongresszusokon, valamint a különböző nemzetközi társaságok rendezvényein. Az együttműködések tudományos kiadványok cseréjével, a tudományos fokozatok elnyerését szolgáló opponensi vélemények elkészítésével párosultak. A nyugati országok társintézményei közül a legnagyobb tradíciókkal rendelkező, szakmailag is a legkiválóbbakkal (Hannover, Bécs, Utrecht, München, Bologna, Helsinki) alakítottak ki hivatalos megállapodáson alapuló együttműködést. Ezen intézményekkel is rendszeressé vált a fiatal oktatók cseréje és a hallgatók cseregyakorlata.

*Az Egyetem rektori teendőit az 1973–1978 és a 1983–1990 közötti időszakban látta el. Rektori munkájának első hat évében a nagyüzemi állattartás már szakosodott, és az eredmények biztató jeleit egyre jobban lehetett érzékelni, ami a tudományos ismeretanyag iránti fokozódó igénnyel párosult. Korszerűsíteni kellett a tananyagot, új tudományos diszciplínák jöttek létre az oktatásban. Elkerülhetlenné vált az Egyetem fejlesztése. *Dimény Imre* mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter 1967-ben hagyta jóvá a nagy beruházás tervét. *B. Kovács András* akkori rektor 1969 szeptemberében helyezte el az új létesítmény alapkövét. Kovács Ferenc rektorsága idejére esett a beruházás folytatása, befejezése és az új épületek gyakorlati igények szerinti beüzemeltetése. Az építkezés első ütemét, a *Bethlen utcai négy épületet* 1974-ben adták át, melyekben 9 tanszéket és egyéb oktatási egységeket, valamint az új klímalaboratóriumot helyezték el. A második ütemben épült az aula, a tornaterem, a könyvtár és a múzeum, melyek ünnepélyes átadására 1976-ban került sor. Közben 1973-ban elkészült a *Marek József* nevét viselő kollégium, melyet ünnepélyes keretek között *Romány Pál* földművelésügyi miniszter adott át a hallgatóságnak. E*

munkákkal párhuzamosan folyt az *egyetemi könyvtár* felújítása, amely a legmodernebb informatikai eszközökkel való ellátással is párosult. A könyvtár 1984-ben nyílt meg, az újonnan berendezett Állatorvos-történeti Gyűjteménnyel együtt. 1975-ben alapították a „*Marek József Emlékérmet*”, melyet elsőként a méltó utódnak, *Mócsy János* akadémikusnak adományoztak.

Rektori kinevezésének *második periódusában* munkájának középpontjában az *Egyetem alapításának 200 éves jubileumára* való felkészülés, a tanszékvezetői utánpótlás nemzetközi szintű felkészítése, NSZK állampolgárok részére a német nyelvű képzés „diplomáciai” előkészítése (1986–87), a kiadott oklevél egyenértékűségének elismertetése, a képzés beindítása, valamint az oktatás-kutatás-nemzetközi kapcsolatok tárgyi feltételeinek gazdagítását szolgáló feltételek megteremtése állt.

Rektori munkájának egyik legnagyobb figyelmet kiváltó eredménye volt az *Állatorvos-tudományi Egyetem bicentenáriumi ünnepeksorozatának* megrendezése, amelyen a világ minden részéből 40 társintézmény, valamint a legtöbb hazai szakoktatási intézmény képviseltette magát. A megjelent külföldi prominens vendégek között volt — többek között — az Állatorvos Világszövetség elnöke, a világ első állatorvosi iskolájának, a Lyoni Nemzeti Állatorvosi Egyetemnek a képviselője, továbbá az USA Mezőgazdasági Minisztériumának főtanácsosa. A hazai társadalmi, gazdasági és kulturális életet számos prominens vendég képviselte, közöttük: az Elnöki Tanács elnöke, a Kormány képviselője, a mezőgazdasági és élelmezésügyi, az egészségügyi, a művelődési miniszter, a Magyar Tudományos Akadémia alelnöke és Budapest Főváros Tanácsának elnöke. Túlzás nélkül mondható, hogy azon a héten — 1987. május 25–29. — a világ állatorvosi közvéleményének figyelve Budapestre irányult. A 200 éves évforduló ünnepegeiről számos kiadvány jelent meg, a rendezvény szelleme pedig új kapukat nyitott a világ felé. Ennek nyomán kezdődött hazánkban, 1988-ban a *német nyelvű állatorvosképzés*, amelyet az is elősegített, hogy az európai országok — nem kevés diplomáciai erőfeszítés után — a nálunk kiadott oklevelet egyenértékűnek ismerték el. A német nyelvű képzés sikere alapozta meg a néhány évvel később induló angol nyelvű képzést, amely a német oktatással együtt, mind a mai napig, nagy érdeklődést vált ki, és iskolánknak jelentős reputációt hozott.

Az 1987 májusában tartott központi és négy nemzetközi szatellit rendezvény (köztük az Anatómusok Európai Szövetsége, valamint a Nemzetközi Állatorvos-történeti Társaság kongresszusai) nemcsak a 200 éves intézményt, hanem az országot is méltóan reprezentálta. A jubileumi rendezvényhez kapcsolódóan kerültek kiadásra a *200 éves a magyar állatorvosi felsőoktatás; Az Állatorvostudományi Egyetem bicentenáriumi ünnepegei és tanéve*, valamint a *Biographia – Elhunyt tanáraink és előadóink életrajza 1787–1987 c.* kötetek. A társult rendezvények közül itt is meg kell említeni a Kotlán-centenáriumhoz kapcsolódó parazitológiai emlékülést és szoboravatást; a Jármái-centenárium alkalmából rendezett patológiai emlékülést és szoboravatást, a 30. Mezőgazdasági

Könyvhónap megnyitóját, az Állatorvostudományi Egyetemen végzett Olimpiai, Világ-, és Európa-bajnokok nevét tartalmazó emléktábla leleplezését, és az Alma Mater alapításának korát szimbolizáló magyar szürke bika bronz szobrának felavatását.

„A magyar állatorvosképzés fejlesztési programja az ezredfordulóig” c. közleményében (*Magyar Állatorv. Lapja*, 1987. 42. 6–14.) rámutatott az egyetemünkön várható tanári generációváltás szükségességére, értékelte a tudományos utánpótlás helyzetét, bemutatta a nemzetközi kapcsolatokban való részvételüket és egyéb lehetőségeiket, amelyek a tanáraik számára, akik helyére lépnek, sajnálatosan nem adattak meg.

Az oktatás-kutatás és a nemzetközi kapcsolatok tárgyi feltételeinek gazdagítását szolgálta a vezetése alatt birtokba került *Üllői Kísérleti Intézet*, a *Lovas tanüzem* (Tattersall), az *Agárdi Kísérleti Telep*, az *Abonyi utcai vendégház*. A Rottenbiller utca 50. sz. alatt ugyancsak nagy beruházással készült el a legmodernebb műszerekkel felszerelt takarmányvizsgáló és az állatok anyagcsereforgalmának vizsgálatára szolgáló *Központi Laboratórium*, melyet 1989-ben *Hütter Csaba* földművelési miniszter adott át. Ebben az időben készült el a Gyógyszertani Intézet falán függő: *In Memoriam Martirum Veterinariorum Disciplorumque MCMXXXIX — MCMLVI* emléktábla, amely előtt évente hajtunk fejet a Hősök Napján. Vezetői munkájához kapcsolódóan 26 tudománypolitikai közleményt tett közzé.

KAPOSVÁRI EGYETEMI MUNKÁSSÁGA

1990-ben, osztályelnök-helyettesi megbízatásának idején *Horn Péter rektor, akadémikus* meghívására került a Pannon Agrártudományi Egyetem kaposvári karára, kutatóprofesszori beosztásba. A felkérést örömmel fogadta el, mert a jogelőd intézménynek megalakulása óta három évtizeden át külső munkatársa volt, és már akkor nyilvánvalóvá vált az állattenyésztés és az állatorvos-tudomány területén dolgozók együttműködésének szükségessége. Kaposváron 1996-ig vezette az OTKA és az MTA által támogatott kutatócsoportot, amelynek haláláig szellemi irányítója volt. A munkacsoport nemzetközi prioritást élvező megállapításai: a *talaj–növény–állat–ember* tápláléklánc kapcsolatában az egymásra hatások részleteinek feltárása, különös tekintettel az élelmiszerek minőségére, biztonságára és az ember egészségvédelmére. Elsőként bizonyították a *Fusarium-gombák* által termelt egyes mikotoxinok kinetikáját a talajtól a csecsemők első táplálékáig, az anyatejig, a szervezetben való kumulálódás lehetőségeit és az előidézett kórélettani elváltozásokat.

A Kaposvári Egyetem Diagnosztikai Intézetének együttműködésével, a komputer tomograf (CT) és a mágneses rezonancia (MR) képalkotó eljárásokkal elsőként mutatták be a fumonisin toxinok magzatkárosító hatását, továbbá a kis dózisú, hosszan tartó (krónikus), valamint a nagyobb dózisú, de rövidebb ideig tartó expozíciók okozta kórélettani elváltozásokat. Meghatározták azt a legkisebb

toxinmennyiséget, amelyet a sertés szervezete még tolerálni tud. E megállapításuk értékét növeli, hogy e toxinnak rákkeltő hatása van, és kukoricából Magyarországon is gyakran kimutatható.

E témakörben szakmai irányításával, államközi megállapodáson alapuló közös kutatás indult meg a Dél-afrikai Köztársaság Natali Orvostudományi Egyetemén és a Müncheni Egyetem Mezőgazdasági Fakultásán működő EU mikotoxin referens intézetekkel, a nemzetközi együttműködések sora azóta jelentősen bővült.

A kutatócsoportot később Horn Péter vezette tizenöt éven keresztül, majd a multidiszciplináris kutatások irányítást leánya, Kovács Melinda vette át az átszervezett MTA KE kutatócsoporti kereten belül.

Kovács Ferenc professor emeritus a haláláig aktív tagja volt a Kaposvári Egyetem Doktori Tanácsának, elnöke, majd örökös tiszteletbeli elnöke az Állattenyésztési Tudományok Doktori Iskola Tanácsának.

AZ MTA-BAN BETÖLTÖTT SZEREPE

Kovács Ferenc *kilenc évet töltött az MTA Agrártudományok Osztálya vezetésében. Osztályelnök-helyettes* volt 1990–1996 közötti időszakban. Feladata volt indokolt esetben helyettesíteni az elnököt. Megszervezte és vezette a tudományos bizottságok megválasztását. Irányította és koordinálta az újjáalakult tudományos bizottságok munkáját. Rendszeressé tette a bizottságok elnökeivel való időközi konzultációt, információcserét. Képviselte az Osztályt az MTA Nemzetközi Kapcsolatok Bizottságában. Szerkesztette az Osztály éves munkáját bemutató, évenként megjelentetett Tájékoztatót. Aktív részese volt az 1994. évi XL., az MTA-ról szóló törvény szellemében az „Agrártudományok Osztálya Szervezeti Működési Szabályzata” elkészítésének, valamint az MTA Elnöksége, majd a Kormány elé kerülő „A magyar agrárgazdaság helyzete” c. vitaanyagnak.

Osztályelnöki tisztségében (1996–1999) követte *Marek Józsefet*, aki az 1949-ben alakult osztály *első elnöke* volt, valamint *Mócsy János osztálytitkár*. Feladata volt a havonta rendezett Osztályülések vezetése, az MTA Elnökségében az Osztály képviselete, az Elnökség határozatainak végrehajtása, a szakminisztériumokkal a már tradicionális kapcsolatok építése, valamint a tudományterületet érintő témakörök vitáinak vezetése. Javaslataira 1999 szeptemberében jelent meg *A Magyar Tudományos Akadémia Agrártudományok Osztálya 50 éve (1949-1999)* c. mű (685 oldal), melynek szerkesztője, felelős kiadója és egyes fejezetek írója volt.

PUBLIKÁCIÓI

Kovács Ferenc hat évtizedes munkásságát több mint 30 tan- és kézikönyv (könyvrészlet), valamint könyvszerű tudományos kiadvány mellett több száz idegen, illetve magyar nyelvű tudományos publikációja és nemzetközi fórumokon tartott előadása fémjelzi. Iskolájának teljesítményét 2 akadémikus, 3 MTA doktor, 12 kandidátus és PhD, valamint 7 professzor mutatja.

ELISMERÉSEK

Hazai és nemzetközi munkáját három külföldi (Hannover, Bécs, Kassa) egyetem, illetve főiskola és három hazai egyetem (Állatorvostudományi Egyetem, Pannon Agrártudományi Egyetem és a Nyugat-Magyarországi Egyetem) ismerte el tiszteletbeli doktorátus (honoris causa) kitüntetéssel. Szülőfaluja (Somogyszentpál) díszpolgárává választotta.

Jelentős tudományos és társadalmi tisztségeket töltött be. Kiemelkedő oktató, kutató és vezetői munkásságáért számos kitüntetést kapott.

EMLÉKEZETE

Mindannyian, akik évtizedek óta dolgozhattak Vele, és azok is, akik csak pár évre élvezhették segítőkész szakmai, emberi támogatását, tudjuk, hogy minden munkát lehet jól és még jobban elvégezni. Kovács Ferenc egész életében mindig a legjobbra törekedett, magával és munkatársaival szemben is mindig igényes volt.

Befejezésül e helyről is tisztelettel megköszönjük Kovács Ferenc professzor úrnak, az MTA rendes tagjának, iskolateremtőnknek, hogy munkatársa és ketten tanszéki utóda is lehettünk.

Kovács Ferenc professzor úr nemcsak kitűnő, lelkiismeretes oktató, kutató és vezető volt, hanem magánemberként is példát mutatott számunkra! Személyében egy olyan munkatársait szerető, tisztelő, atyai barátot veszítettünk el, aki híres volt segítőkészségéről, kollegialitásáról, együttműködő szellemiségéről. Életét hivatásának, az állatorvos-tudománynak, az Alma Maternek szentelte...

Budapest, 2015. május

Forrás: Sótonyi Péter, Kovács Melinda, Brydl Endre, Rafai Pál: In memoriam Kovács Ferenc Professor Emeritus, az MTA rendes tagja 1921–2015. *Magyar Állatorvosok Lapja*, 2015. 137. 6. 323–330.